

**Информация относно:
Оценка на риска при внос на 12 избрани вида от род Слива (*Prunus*) от
Молдова на територията на Европейския Съюз (ЕС)**

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е подготвила и предоставила оценки на риска за стоки, изброени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията¹, като „растения с висок риск, растителни продукти и други обекти“.

Тази научна оценка обхваща риска от въвеждане на 1 или 2 годишни растения без листа с гол корен за засаждане (присадени или не) от 12 вида *Prunus* (кайсия – *Prunus armeniaca*, череша – *P. avium*, *P. canescens*, джанка – *P. cerasifera*, вишна – *P. cerasus*, *P. davidiana*, слива – *P. domestica*, *P. dulcis*, *P. fontanesiana*, праскова – *P. persica*, японска слива – *P. salicina*, *P. tomentosa*), внос от Молдова, като се вземат предвид наличната научна литература, включително техническата информация, предоставена от държавата кандидат.

Към този момент има данни за 94 карантинни вредители в ЕС, за които се съобщава, че използват поне един от 12-те избрани вида *Prunus* като растения гостоприемници.

От тези 94 оценени карантинни вида в ЕС, 3 вида присъстват в Молдова (огнен (бактериен) пригор – *Erwinia amylovora*, *Xiphinema rivesi* (нематода) и *Xanthomonas arboricola* pv. *Pruni* – бактерия) и отговарят на критерия за допълнителна оценка (вредителят присъства в Молдова; един от 12-те избрани вида *Prunus* е гостоприемник на вредителя и един или повече жизнени етапа от развитието на вредителя протичат по него), поради което са били избрани за по-нататъшна оценка.

За некарантинните вредители в ЕС, обикновено липсва информация относно вероятността за тяхното въвеждане, установяване, разпространение и въздействие.

Следователно, тези некарантинни вредители, за които 12-те избрани вида *Prunus* са гостоприемници, са оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- присъствие на вредителя в Молдова;

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 година за изготвяне на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растения, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, OJ L 323, 19.12.2018, стр. 10–15

- вредителят отсъства или има ограничено разпространение (не повече от три държави-членки) в ЕС и е под официален контрол, поне в една от държавите-членки където присъства или всички доказателства за въвеждане са скорошни (не по-стари от 5 години);
- един от 12-те избрани вида *Prunus* е гостоприемник на вредителя;
- един или повече жизнени етапа на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока;
- вредителят може да окаже негативно влияние на територията на ЕС.

Оценените некарантинни вредители бяха изключени от по-нататъшна оценка, тъй като поне едно от условията, изброени по-горе не е било изпълнено.

За избраните вредители е дадена експертна оценка за вероятността растенията да са свободни от вредители, като са взети предвид мерките за намаляване на риска, действащи върху вредителя, включително несигурността, свързана с оценката.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *Erwinia amylovora* е оценена от Панел PLH като „изключително често без вредители“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „много често без вредители“ до „без вредители с няколко изключителни случая“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 823 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от *E. amylovora*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *Xanthomonas arboricola pv. pruni* е оценена от Панел PLH като „без вредители с някои изключителни случаи“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „много често без вредители“ до „без вредители с някои изключителни случаи“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 886 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от *X. arboricola pv. pruni*.

След оценка на предложените мерки за намаляване на риска, вероятността растенията да са свободни от *Xiphinema rivesi* е оценена от Панел PLH като „почти винаги без вредители“ с 90% диапазон на несигурност, достигащ от „без вредители с някои изключителни случаи“ до „почти винаги без вредители“.

Панелът PLH заключава (с 95% сигурност), че между 9 991 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от *X. rivesi*.

Значение за България

Огненият пригор (*Erwinia amylovora*) е икономически важно заболяване по овощните култури. У нас *E. amylovora* е открита през 1989 г., по дюля и круша в района на Пловдив.

Бактерията, причиняваща огнен пригор, напада цвета, листата, плодовете, клонките и стъблата на чувствителните растения. Заразените цветове покафеняват, увяхват и умират, а некрозата се разпространява надолу по цветната дръжка и обхваща листата. Те стават тъмнокафяви до черни, завяхват, прилепват към инфектираните цветчета и остават по дърветата.

Фигура 1. Нападение от *E. amylovora*

Засегнатите растителни части имат вид на опърлени от огън, откъдето идва името на болестта „огнен пригор“.

Гостоприемници на *E. amylovora* са: ябълка, круша, череша, вишня, праскова, дюля, бадем, слива, ягода и други².

По данни от периодичният бюлетин на Българска агенция по безопасност за храните през юни 2023 г., в област Благоевград е отчетено нападение от първа степен (4 – 7% нападнати летораста). Единични повредени клонки са констатирани в област Кюстендил, а начало на поява и разпространение се наблюдава в област Пазарджик. От средата на месец май се наблюдава силен инфекциозен фон на картотекирани масиви по ябълки и круши в област Пловдив.

През юли 2023 г., са наблюдавани масови прояви при круши в картотекирани площи в област Пловдив. При ябълките в област Благоевград е констатираната първа – втора степен на нападение с 7 – 15% нападнати летораста. В област Кюстендил има 0 – 2% повредени клонки.

В София-област са наблюдавани 2 – 5% повредени летораста и плодове.

При обследване и съмнение за наличие на *E. amylovora*, и/или предполагаеми повреди от нея, е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи.

Ранното откриване би могло да помогне за управлението (обследване, прогноза и контрол) на този патоген в България.

² Гостоприемници на *Erwinia amylovora* – <https://gd.eppo.int/taxon/ERWIAM/hosts>

Xanthomonas arboricola pv. pruni

Xanthomonas arboricola е бактериален комплекс принадлежащ към род *Xanthomonas*, който напада широк кръг от растения гостоприемници, а отделните щамове са с висока специфичност към гостоприемника.

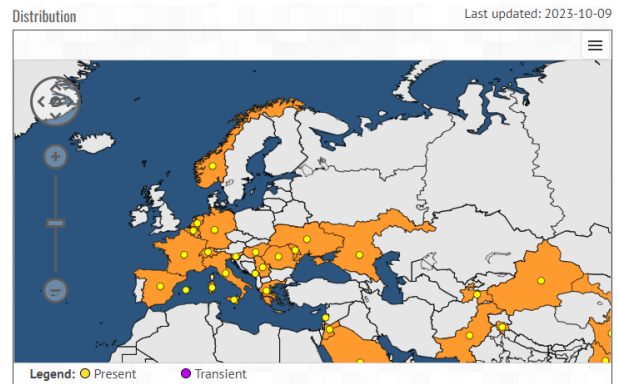
Този бактериален комплекс заразява повечето видове от род *Prunus*, включително кайсии, праскови, нектарини, сливи и бадеми, а понякога и череши. Симптомите се откриват по листата, плодовете, клонките и клоните или стволите на засегнатите гостоприемници, като при силно нападение може да настъпи обезлистване и окапване на плодовете.

X. arboricola pv. pruni причинява бактериални петна по костилкови плодове и бадеми, като може да намали добива и жизнеността на дърветата, и продаваемостта на засегнатите плодове.

X. arboricola pv. pruni е широко разпространен в Европа, но към този момент няма данни бактерията да се среща в България.

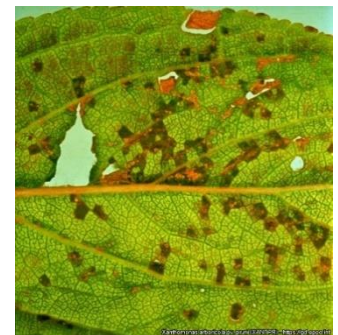
Фигура 5. Повреди по бадем причинени от *X. arboricola pv. pruni*

Фигура 2. Разпространение на *X. arboricola pv. pruni*

Фигура 3. Повреди по праскова причинени от *X. arboricola pv. pruni*

Фигура 4. Повреди по листната маса причинени от *X. arboricola pv. pruni*

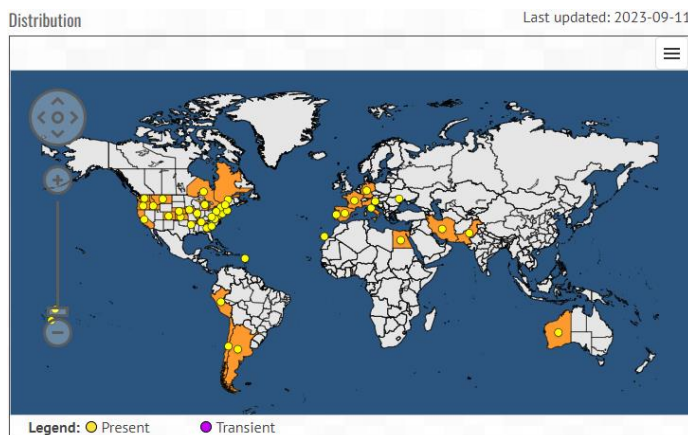
Xiphinema rivesi

X. rivesi е нематода, която заразява боровинки и овощни дървета. Корените на растенията нападнати от *X. Rivesi*, при отсъствието на допълнително нападение от вирус, обикновено не показват ясни и характерни симптоми по надземните части на растението. При висока популация на *X. rivesi* се наблюдава общо намаляване на жизнеността, което се проявява в характерно

нападение на хармани. При силно нападение по корените се наблюдават подувания близо до върховете на корените, където нематодите се хранят.

X. rivesi е основният вектор на *Tomato ringspot virus*, но пренася и други вируси като: *Tobacco ringspot virus*, *Cherry rasp leaf virus*.

Към този момент няма данни *X. rivesi* да се среща на територията на България.

Фигура 6. Разпространение на *Xiphinema rivesi*

При обследване и съмнение за наличие на *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* и *X. rivesi* и/или предполагаеми повреди от тях, е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи.

Ранното им откриване би могло да помогне за тяхното управление (обследване, прогноза и контрол) в България.

Основен източник:

Commodity risk assessment of plants of 12 selected Prunus species from Moldova – <https://www.efsa.europa.eu/bg/efsajournal/pub/8647>

Други източници:

1. Периодичен бюлетин по растителна защита за юни 2023 – <https://bfsa.egov.bg/wps/wcm/connect/bfsa.egov.bg/19113/5353fbdd-c261-4b3f-8ac6-98e22b8a9479/%D0%91%D1%8E%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD+%D0%BF%D0%BE+%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0+%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B0+%D0%B7%D0%B0+%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BE%D0%B4%D0%B0+%D0%B4%D0%BE+30+%D1%8E%D0%BD%D0%B8+2022+%D0%B3..pdf?MOD=AJPERES&CVID=odw7J00>
2. Периодичен бюлетин по растителна защита за юли 2023 – <https://bfsa.egov.bg/wps/wcm/connect/bfsa.egov.bg/19113/873b1489-2f5d-4880-8836-7e1015cd147c/%D0%91%D1%8E%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD+%D1%8E%D0%BB%D0%B8.pdf?MOD=AJPERES&CVID=oCMHBEB>
3. *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*, causal agent of bacterial spot of stone fruits and almond: its genomic and phenotypic characteristics in the *X. arboricola* species context – <https://bsppjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/mpp.12679>
4. *Xiphinema rivesi* – CAB International Knowledge Bank, *Xiphinema rivesi* (dagger nematode) – <https://plantwisepiusknowledgebank.org/doi/full/10.1079/pwkb.species.57034>

Снимков материал:

Фигура 1. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Erwinia_amylovora_%2805%29.jpg

Фигура 2. EPPO Global Database, Xanthomonas arboricola pv. Pruni (XANTPR) –
<https://gd.eppo.int/taxon/XANTPR/distribution>

Фигура 3. EPPO Global Database, Xanthomonas arboricola pv. Pruni (XANTPR) –
<https://gd.eppo.int/media/data/taxon/X/XANTPR/pics/1024x0/1754.jpg>

Фигура 4. EPPO Global Database, Xanthomonas arboricola pv. Pruni (XANTPR) –
<https://gd.eppo.int/media/data/taxon/X/XANTPR/pics/1024x0/1745.jpg>

Фигура 5. EPPO Global Database, Xanthomonas arboricola pv. Pruni (XANTPR) –
<https://gd.eppo.int/media/data/taxon/X/XANTPR/pics/1024x0/9380.jpg>

Фигура 6. EPPO Global Database, Xiphinema rivesi (XIPHRI) –
<https://gd.eppo.int/taxon/XIPHRI/distribution>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:
<http://corhv.government.bg/>
<https://corhv.government.bg/Здраве-на-растенията-с-31>

Изготвил:

Николай Спасов, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

22.03.2024 г.